

Եթե համակարգն այդքան լավն է, ինչո՞ւ երկու դարում դրան կամավոր չեն միացել...

**Դաշտավայրականի
որդումանը սղանակի**

ՍԿՐԻՊ Է Հ

Վարդի 1-ի դրությամբ պարտադիր կուտակային բաղադրիչի հեմարավոր կազմել է շուրջ 246 հազար մարդ: Իսկ ըստ ԱՌ պատուանավոր թրանտ Բագրատյանի՝ նոր համակարգի շրջանակներում, ընդհանուր առանձնահատկությամբ այսօրվա գներով 45 տարում (ներդրվող համակարգի առավելագույն ծայրակետը 45 տարի է) երկրից կիանվի 2.5-3.5 մլրդ դրամ:

**Անհանգստացնում
են երկար
ժամանակահատվածի
ոիսկի գործոնն ու
գնաճը**

«Կուտակային կենսաթոշակ-
ների մասին ՀՀ օրենքի» բերած
փոփոխություններու ու դրան
առնչվող եւ հանրության հուզող
որոշ դրույթներ է մեկնաբանում
ՀՀ աշխաբանի եւ տաղակա-
լական հարցերի նախարարության
սոցիալական ապահովության
պետական ծառայության Կա-
պանի փարածքային բաժնի պետ
Արմենակ Քեգլարյան:

– Պարո՞ն Քեգլարյան, Հայաս-
տանում վերջին ամիսներին բոլոր
խավերի ամենաբռնւն ու հակա-
սական քննարկումների առարկա
է դարձել «Կուտակային կենսա-
թոշակների մասին»՝ ՀՀ օրենքը:
Նաևարակության հիմնական
մասը դեմ է դրան, ու բոլորի եւ
ընդունակ բազմաթիվ նախաձեռ-
նություններ ու ակցիաներ են ըն-
թանում: Ո՞րն է կենսաթոշակային
բարեփոխումների հիմնական եռ-
ությունը:

– Ներկայումս ՀՀ-ում կիրառվում
է կենսաթոշակների գոյացման բաշ-
խողական համակարգը, որն անվա-
նում են նաև սերունդների համերաշ-
խության համակարգ: Սա նշանակում
է, որ ներկայի տարրեցներին կենսա-
թոշակ է վճարվում այն գումարից,
որը երիտասարդ սերունդը իրունք-
ություններ ու ակցիաներ են ըն-
թանում: 2014-ի հունվարի 1-ից,
կենսաթոշակային բարեփոխումների
նոր օրենքի հիմքում ընկած է բազ-
մաստիճան կենսաթոշակային համա-
կարգը. Օ բաղադրիչը սոցիալական
կենսաթոշակն է, 1-ին բաղադրիչն
աշխատանքային կենսաթոշակը,
2-րդ բաղադրիչը պատասխի կու-
տակային կենսաթոշակն է, իսկ 3-րդը
կամավոր կուտակայինն է:

Եթե անձը երեք չի աշխա-
տել եւ ստած չունի, պետությունը
երաշխավորում է նրա սոցիալական
կենսաթոշակը (Օ բաղադրիչ), ոս ՀՀ
ուն տվյալ պահին կառավարության
կողմից սահմանված հիմնական
կենսաթոշակի չափն է, որն անվա-
նում են նաև նվազագույն կենսա-
թոշակ: 2014-ից այն կազմում է 14
հազար դրամ: Արագին բաղադրիչն
աշխատանքային կենսաթոշակն է, այսինքն՝ բաղադրիչն ստանում է
հիմնական կենսաթոշակ՝ գումա-
րած աշխատանքային ստամֆի հա-

մար նախատեսված հավելումը:
Երկրորդ բաղադրիչը պարտադիր
կուտակայինն է, որն ուժի մեջ է նստել
այս տարվա հունվարի 1-ից եւ տա-
րածվում է 1974թ. հունվարի մեկից
հետո ծնված բաղադրացիների վրա:
Մինչ այդ ծնվածները եւս կարող են
ընդունվել պարտադիր կուտակայի-
նի համակարգում՝ կամավորության
սկզբունքով: Տրամբ եւս կատարում
են ամենամյա պարտադիր վճա-
րումներ: Իսկ երրորդ՝ կամավոր կու-
տակային բաղադրիչին միացած մին-
չեւ 1974թ. ծնվածները վճարումներ
կատարում են ըստ ցանկությամ՝ երբ
եւ ինչքան ուզում են:

Պարտադիր կուտակային հա-
մակարգը ենթարում է, որ անձը
կատարում է սահմանված վճարում-
ներ աշխատավախոց, պետությունն
այդ գումարը կրկնապատկում է,
այն փոխանցվում է կենսաթոշակա-
յին հիմնադրամներին, դրանք ու-
նեն կառավարչներ, որոնց պարու-
նագիր է տակին եւ վերահսկում ՀՀ
կենտրոնական բանկը: Քաղաքացու
գումարը հիմնադրամները կարող են
ներդնել բաժնետոսներում, պար-
տատոններում, առեւտրային բանկե-
րում եւ այլն: Եթե հիմնադրամներն
օգտառվ են աշխատում, կուտակած
գումարը համամասնորեն կարող է
ավելանա, վճառվ աշխատելու պա-
րագայում նվազել...

– Այսինքն՝ բաղադրացու կուտա-
կած գումարը կարող է եւ նվազել:

– Այն, ոս ոս նշանակում է, որ
մինչեւ անձի 63 տարեկանը լրանա-
լը միմիկ գործոնը տվյալ մասնակ-
ցի համար առկա է, այսինքն՝ գու-
մար ինչպես կարող է ավելանալ,
այնպես էլ՝ պակասել: Պետությունը
երաշխավորում է այդ գումարի չափը
միայն 63 տարեկանի հետո, ուս-
տի, եթե բոշակի անցնելիս ունեն իր
գումար, ոյս կատանա: Ընդ որում,
գումարի 80 տոկոսը երաշխավորում
է պետությունը, 20 տոկոսը՝ այս
օրենքի հիմնա վրա ստեղծված
երաշխավորին ֆոնը:

– Ի՞նչ տարերակներով կարող
է կենսաթոշակառուն ստանալ իր
կուտակած գումարը:

– Կարսուներեք տարեկանը լրա-
նալուց հետո քաղաքացին իր գումարը
ստանալու տարրեք եղանակներ
ունի եւ կարող է ընտրություն կատա-
րել: Հիմնական տարրեկանը կիմի
այն, որ, ըստ պետական վիճակագ-
րական ծառայության տվյալների,
կահանանի կյանքի միջին տեսողու-
թյուն, ենթադրեն՝ 75, գումարը կրա-
ժանվի ըստ 63-ից մինչ այդ տարիին
գումարը կիմնական ու աշխատա-
քային կենսաթոշակներին: Իր կու-
տակած գումարի սպառումից հետո
հետագա տարիներին կենսաթոշա-
կառուն կառան միայն պետական
կենսաթոշակը: Քաղաքացին մահվան
դեպքում նրա հաշվին մնացած գու-
մարը ենթակա է ժառանգան:

Վճարման մեկ այլ ձեւի՝
անուհետի դեպքում մասնակիցը
կարող է ողջ գումարը փոխանցել
որուել պապական կրկներու-
թյան, պայմանագիր կնքել եւ ստա-
նալ ոչ թե ըստ կյանքի միջին տեսո-
ղության, այլ իր ցանկացած ձեւով եւ
ժամկետներու: Օրենքը նախատե-
սում է նաև առանձին դեպքեր, երբ
կենսաթոշակառուն կարող է գումարը
միանված ստանալ, օրինակ՝ այլ երկ
թի քաղաքացիության ընդունման մեջ ընդունված իշխանությունը է:

– Պարո՞ն Քեգլարյան, կուտա-
կային կենսաթոշակային կամա-
վոր համակարգը ՀՀ-ում գործում
է դեռևս 2011-ի հոկտեմբերից:
Ըստ ֆինանսների նախարար Դա-
վիթ Սարգսյանի՝ համակարգում
ընդգրկվելու համար այս ընթաց-
քությունը 3 կամ 4 հոգի է դիմել: Կոնկ-
րետ Զեր դեկավարած բաժնում
ունե՞ք բաղադրացու օրինակ, ով
կամավոր սկսել է կուտակային
վճարումներ կատարել:

– Ոչ, մեզ մոտ ոչ որ կամավորու-
թյան սկզբունքով չի դիմել կուտակա-

ԱՐՄԵՆԻ
ԱՐՄԵՆԻ

ԱՐՄԵՆԻԱԿ ԲԵԳԼԱՐՅԱՆ

ԾԱՎԵԼ է 1965թ.՝ ՄԱՍՆԱԳԻՒԹ
ԹՐԱՋՄ ՖԻՆԴԵԿԱՎԵՐ է: Աշխա-
ՎԵԼ է Կապանի ԳՐԱԴԱ-
ՎԱՐ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 1985-1991թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 1991-1992թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ 1992-1993թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ 1993-1994թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 1995թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 1996թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 1997թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 1998թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 1999թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 2000թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 2001թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 2002թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 2003թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 2004թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 2005թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 2006թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 2007թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 2008թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 2009թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 2010թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 2011թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 2012թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 2013թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 2014թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 2015թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 2016թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 2017թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 2018թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-
ՎՈՒՄ 2019թ.՝ ՍԵ-
ՎԵՐԱԲԻ ԽՈՐԻՔԱՅԻՆ
ՎԻՆԱՐԱՎՈՒՄ ՎԻՆԱՐԱ-<br

 ռուին, նաեւ կուտակում իր վաղվա օրվա համար: Մի տեսակ շատ բեռ չի՞ ընկնում այս սերնդի վրա... ՀՅ Ներկա սոցիալ-տնտեսական պայմաններում, երիտասարդության արտագագրի պարագայում արդարացված էր այս բարեփոխումը:

— ძეგი է... სა ანდოლამაჯინ
ძამანალი ხერთუასარენტერი ის-
სტერი է ღანკითი, მწარეთ კანგის
23 თარიქი: ჩხარქე, აჯანიშვილი
ხერთუასარენტერი ბაქაიორიდ ვა-
სტერი, იყ ნამან ჭირისტორიული ხე-
ლისტენ, ხო გა ხერთუასარენტ რუსა-
დენტერ, ალანავირებულ ქრენი ღანკი-
სტერი ცისხენ, ქალები ხო ქერებელ,
ჩხარ აუდ ცისხენ მა დაფაქ ჭირავო,
იყო კარგი სანიტარი აუზი ლიტერი,
აუკასიონ ე... უნ, ხის რაოდესტ-
რიული ხერთუასარენტერი ხემანალი
ჭავასთარი ეს აუნ, იყ პარასტანი
ბერავი აუსტორიული ხერთუასარენტერი
გარემონტი აუსტორიული ხერთუასარენტერი
ეს აუნავირებულ ქრენი:

3.4. Միջազգային փորձից խստ-
լիս՝ տնտեսագետները նշում են, որ
այլ երկրներում օրենքը հնարավո-
րություն է տալիս գումարները կու-
տակել 10 տարում, որովհետև 10
տարուց ավելի տնտեսություն կան-
խատեն հնարավոր չել: Մեզ մոտ,
հաշվի առնելով 1974թ. ծնվածնե-
րին եւ չափահաս դարձած 18 տա-
րին լրացած անձանց, ովքեր նոր
պիտի սկսեն աշխատել, գումարները
կսկսեն ստանալ նվազագույնը 23
տարի հետո, առավելագույնը՝ 45: Մասնագետներն ասում են, որ անհ-
նար է 45 տարում զնամ հաշվարկել
ու առաջարկում խելամիտ 10 տարի
ժամկետը (մարդիկ ստվրաբար ընտ-
րում են աշխատանքային կենսագ-
որության վերջին 10 տարին), դրան են
անցել նոյնիսկ Զիլինամ (ըստ օրենքի
հեղինակների՝ Կայստանը վերցրել
է չի հական նորություն):

Օրենքի ծնան մտահոգությունների շրջանակում լուրջ հարց է մինչեւ երկու տարեկան երեխայի խնամքի արձակուրում գտնվող մայերի սոցիալական անպաշտպանվածությունը: Եթե նախևինում երեխա խնամող նոր համար այդ տարիները աշխատանքային ստաժ էին հաշվում, ապա հետայսու երիտասարդ աշխատող մայերի ապագա կենսաթոշակը նվազում է այդ տարիների պատճառով, քանի որ ստաժի հավելում այլևս չի լինի, իսկ այդ պահին արձակուրում գտնվող եւ եկամուտ չստացող մայոր կուտակային վճարումներ չի կատարի: Այսպիսով, օրենքը առանց այդ էլ լուրջ ժողովրդագրական մարտահրավերներ ունեցող երկրում ծննդիրյան խթան ման թշնամին է ուարնում...

Խոսվում է գումարների ժառանգ-ման մասին: Վաղաժամ մահվան կամ արդեն կենսարոշակային տարիքում միջեւ գումարների մարգելը մահանալու դեպքում կուտակած գումարը հասնում է բաղաքացու ժառանգներին, դրանց բացակայության դեպքում՝ պետությանը... Բայց, կներեք, մարդու ուզում է այսօր արժանապատիվ ապրել, օգտագործել իր վաստակած՝ ժառանգներին մեծացնելու համար, ու միգուցեց շատերը համաձայն էլ չեն, որ իրենցից այսօր ուժով ու պարտադրանքով գանձկում է վաստակածի մի մասը, որը միգուցեց վազը բաժին ընկի իր համար ոչ ցամկալի ազգականին:

կամ պետությանը... Ել չենք խսում
այն մուավախության մասին, որ տա-
րիներով գումար կուտակած ապա
գա կենսարշակառուն ականա հան-
ցագործության թիրախ է դառնում ոչ
բարյ մերողներով նրա գումարին
տիրանալ ցանկացող ժառանգների
կանար.

ԼՈՒՍԱԿԱՐԸ Կ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆԻ

**Գորիսի կոմունալ
պնդեսությունում
հիմնախնդիրները
դակավին շար են**

¶ Քաղաքային սնտեսություն

Այս տարրվա ձեմեռը չափից ավելի խսդաշղոնչ դուրս եկավ՝ առավ տեղումներով. ինչը լրացրցից բարդություններ սպեհծեց քաղաքային վնասեալթյունը սպասարկողների համար:

«Ինչպէս սկիզբ նախապատրաստվել ծննդան տարեշրջանին», - նման առօրեական հարցով սկսեցինք մեր համար և առաջ գայթեցինք այս պատճենը:

գրուցք «Գորիստնե» փակ բաժնետիրական ընկերության տնօրեն Սեյրան Գետրոպանի հետ: Նրա փոխանցմանք՝ բավարար չափով (նույն հայրուղ տոննա) ավագ էր կուտակվել, միայն ծյունահավաքման տեխնիկան չէր բավականացնում: Ունեցածք «Զիլ» մակնիշի մղանով ներենաց էր, որով բարար նորմա-

Սաննաքրնան առօսնով նաեւ պիտի նշել, որ Գորիսը թեքության վկա կառուցված քաղաք է, եւ հորդանձրելներից, հեղեղներից հետո փորոշներով «պատվիւմ» են ջրաբորուկներով՝ աղբի ու տիղմի տեսքով: Տօրենի հավաստմանք՝ չորս-հինգ մերենա է անհրաժեշտ հեղեղների «հետքեռոյ» մեռանենու համար:

սաքարտակ էր, ինուր քաղաքը սկսական մաքրել հանրապոր չը: Ամենաքիչը եւս մի գրեյթերի անհրաժեշտություն կար: «Եթե դա էլ լինի, Գորիսի հասարակությանը խստանում եմ բոլոր փողոցների ձյունը մաքրել եւ ավագ ցանել, բայց եթե անհրաժեշտ տեխնիկա չկա, դա անհնարինէ», — հավաստիացնում է տնօրենը: Նաեւ հավելում, որ Գորիսի փողոցներին աղ չեն ցանում, այլ Շինուհայրի ավազահանքից բերված կարմիր ավագ, ինչը, ըստ նրա, նույնքան հաջողությամբ է հալեցնում ձյունը, որքան աղը: Իսկ վերջինն նախ՝ քայլայում է ճանապարհի ասֆալտի ծածկը, նաեւ մերենաների ավտոդրուերն է փշացնում:

Այսուհետեւ մեր զրոյցը թեքվե
դեպի քաղաքային տնտեսությա
նյուս ոլորտներին առնչվող խնդիր
ները:

Սեյրան Գեւորգյանը, ով, ի դեպ, բնագավառը դեկավարում է 1994 թվականից եւ գործարարի ու գործին նվիրված դեկավարի համարում ունի, Գորիսը «Ապեգիֆիկ» քաղաքը է համարում: «Խորհրդային Սիոնթան բրյուջ, բայց, ուղարկույթ 4, առաջարկություն կատարելու համատու նարդիկ շարունակությ են իրենց «Խորհրդագործներություն», իսկ անօրինի ծեռքը ոչ միայն բռնող չկա, այլև նույնիսկ դիտողություն չեն անում եւ ոչ էլ կարգազանցի մասին հայտնում քաղաքաբետարան

Կամ կրնունալ տնտեսությանը: Ու շագրավ է, որ շինարարական աղբյուրներ են գոյանում Թող կապ ծանապարհին, ավելի սոուզ՝ դեմք Գորիսից Վերեւ գտնվող գերեզմանների մեջ առաջատար է Արշակունյաց անձնագիրը՝ կողմերին: Եվ այս անողները նույնիսկ ամորթանքի չեն արժանանում: Վարչական տույժը տուգանքներ կիրառելիս եւս գլուխ է բարձրացնում տեղային գործոնները՝ «Տույժ-տուգանքները քաղաքապետարանի միջոցով է իրականացվում» բոլորս իրար ճանաչում ենք, եթե մի ակտ են գրում, մինչեւ հասնում քաղաքապետարան, 80-90 ծանոթ դուրս գալիս»:

Կարարակնի հունը եւս հակասաւ
Ծիտարական վիճակում է: Մաշտոցի
փողոցի միջ շարք տնատերեր աղբյու^թ
ուղղակիորեն լցնում են գետի մեջ
«Բայց զլանում են աղբի վծարք մուռ
ծել, որ ընդամենը 150 դրամ է ամսա
կան: Դեմքներին այնպիսի արտա
հայտություն են տալիս, որ կարծե
150 դոլար ես պահանջում: Այսքա
տարի չկարողացա այդ մարդկան
ցից մեկ դրամ աղբի վարձ գանձեւ
գոլուխը՝ քար, չկարողացա այ
նարդկանց արգելել, որ աղբը գետը
չնետեն: Ձևանում են 50 մետր հեռա
վորության վրա գտնվող աղբարկելի
մեջ դույը դատարկել», — մտահո

գործուն է հայտնում զրուցակիցս
Սրան գումարվում են Վերիշենի ո
Ազների պանրի արտադրամասերի
կեղուաջրերը, որոշ անհատական
տերի կոյուղաջրերը: Մանավան
անռան ամիսներին չուրջըլորո
գարշահոտություն է տարածվում
Սա դեռ անենք չէ: Չի բացառվում, որ
Աստծո մի օր համաճարակ բռնկվի
Գորիսում: Ի դեպ, հենց համաճարա
կաբաններն են նաև երեւույի հա
վանականության մասին խոսում...

«Ալբանակայա մասնաւ մեջ՝
նիկան թափարար է, ունենք արկդի-
բարձող ու թափող երկու մերժնա-
երե մի մերժնա էլ ունենանք՝ հե-

**տեւից աղքօք բարձող, հարցը ի իմ
նովին կլուծվի», - համոզնենք
հայտնում Ս. Գրիգորյանը, ումիշ
տեղեկանում ենք, որ Տարեկի ճոպա
նուղու գործարկումով «ընդյանվե
» աղքահանության աշխարհագործ
թյունը, ավելի սույուղ՝ այժմ ընկերու
թյունն աղքահանություն է կատարու
Տարեկի մինչեւ Գորիս: Տարեկ, Հա
յիձոր, Շինուհայր համայնքներում ե
ճոպանուղու շրջակայքում աղքարկ
դեր են տեղադրված, որոնք շարա
թական մեկ անգամ դատարկվում են**

Կամաց գալուս պատ քարածուն
սանմաքրուն իրականացնողների
համար նոր խնդիրներ են ծագելու
հոսքը ձնան հետքերը վերացնելու
մասին է (աղբակոյսը ջյունով չեն
ծածկի): Այս համատեքստում ընկեր
որւթյան դեկավարից փորձում են
իմանալ, թե որքան տեխնիկա է անհա-
րաժեշտ, որ Գորիսը վերականգնի-
երենին մաքուր քաղաքի հանրա-
վո. «Որ աղբահանությունը նորմա-
կատարիք, անհրաժեշտ է մեկակա-
գույներ, երսկավատոր, ամբադիշ
չորս-իման մերենա»:

Անհետածգելի խնդիրներ կամ կապված Գորիսի աղբավայրի հետ եթե այն զանկապատվի, ուժը եւ

15-20 τωραή Λαρηνή έτσι όπως είναι σήμερα, η οποία αποτελείται από μια περιοχή που διαθέτει την μεγαλύτερη πλούσια περιοχή στην Ελλάδα. Η πόλη έχει πάνω από 100.000 κατοίκους και είναι η μεγαλύτερη πόλη στην περιοχή της Αιγαίου. Το ιστορικό κέντρο της πόλης είναι γνωστό για την αρχαία αρχιτεκτονική του, τα μνημεία της και την πολιτιστική της παράδοση. Το θέατρο της πόλης, το οποίο ήταν ένα από τα μεγαλύτερα στην Ελλάδα, έχει διατηρηθεί μέχρι σήμερα. Η πόλη είναι γνωστή για την παραγωγή λινού, την παραγωγή μεταλλικών προϊόντων, την παραγωγή καρπούζιων και την παραγωγή λαδιού. Το ιστορικό κέντρο της πόλης είναι γνωστό για την αρχαία αρχιτεκτονική του, τα μνημεία της και την πολιτιστική της παράδοση. Το θέατρο της πόλης, το οποίο ήταν ένα από τα μεγαλύτερα στην Ελλάδα, έχει διατηρηθεί μέχρι σήμερα. Η πόλη είναι γνωστή για την παραγωγή λινού, την παραγωγή μεταλλικών προϊόντων, την παραγωγή καρπούζιων και την παραγωγή λαδιού.

— սա զլոցավայրի համապնդը է:
Այսքանով համերձ՝ հարցելի հարցը կարդերով
ապահովածությունն է: «Մարդիկ
չեն գալիք մեզ մոտ աշխատելու, եւ
պատճառը միայն աշխատավար-
ծը չէ: Ֆեզիկական աշխատանքին
գումարվում է հոգեբանական պա-
հը: Գորիսում մարդ կարող է սոված
մնալ, բայց չի գա՝ աղքը բարձի կամ
աղբատար մերժնա վարի: Բայց էլի
գործն առաջ ենք տանում, ծեղոներս
ծալած չենք նստում: 20 տարի առաջ,
երբ եկա այստեղ, ին նախկին աշխա-
տավայրից՝ ավտորազայից, ինձ
հետ եկած մարդիկ՝ բանվորներ եւ
վարողներ, մինչեւ օրս աշխատում
են: Երբ իմնարկը սկսեցի դեկավա-
րել, մոտ 160 մարդ էր աշխատում,
այժմ մնացել է 28-ը: «Շուշիից էլ եմ
մարդ ու կին բերել, քաղաքի սանի-
տարական մաքրությամբ են զբաղ-
վում, իսկ մերոնք իրենց արժանա-
պատվությունից ցածր են համարում
այլև ուստինենք»:

«**Փողոցային լուսավորության սպասարկումը եւս դրված է «Գորիսստո» ՓԲ ընկերության վրա:** Մոտ 700 լուսատուից օրական 40-45-ը վաշվում է, որոնք պիտի փոխվեն նորերով: Այստեղ էլ անպատճախանաւու մարդիկ իրենց սեւ գործ տեսնում են. քամուց լարը կտրվում է՝ առիթ ստեղծելով «թօցնողների» համար: Էլեկտրալարը միացնելու համար տեղ հասած էլեկտրիկը հայտնաբերում է, որ մոտ 200 մետրը կտրել-տարել են: «**Նևազագույն ծախսերով մեր հոգած հոգում ենք: Պատահում է՝ քաղաքի ծայրամասում մի լամպ է փշանում, աշտարակավոր մեթենան թենգին է ծախսում՝ տեղ հասնելու եւ կերադառնալու համար:** Պարզապես բարյուկան չէ քաղաքի ծայրամասը բողնել խավարի մեջ: Ի դեմ, մեր ունեցած աշտարակային մեթենան 30 տարվա վաղեմություն ունի, քաղաքապետարանը խոստացել է նորը հասկացնել: Եթե խոստումը կատարեն, փողոցային լուսավորության հարցում խնդիր չենք ունենա», – թեման

այսպես է եղրափակում տնօրինը:
 Ավագածին հավելենք, որ
 «Գորիստն» փակ բաժնետիրա-
 կան ընկերության ֆինանսական
 միջոցները գոյանաւ են հետեւյալ
 աղյուսներից. անսական 800 հա-
 զար դրամ կազմում է աղքահա-
 նության դիմաց Վարձը, մոտ 500
 հազար դրամ հիմնական-ձեռնարկու-
 թյունների, առեւտրական օբյեկտ-
 ների՝ աղքահանության նպատակով
 տրվող Վարձավճարներն են, 30 մը
 դրամն էլ հատկացնում է Գորիսի բա-
 ղաքապետարանը:

tuut

ՀԵՏԱԴՐՁ

ՀԱՅԱՑՔ

ՏԻԳՐԱՆ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Ղարաբաղյան ազատագրական շարժման սկզբելու պահից արդեն քառորդ դար է անցել: Ղարաբաղն այսօր՝ ազատագրված, իր պատմական տարածքների վրա բարգավաճող, հյակալական չնաշխարհիկ մի ուստան է՝ անկախ պետականությամբ: Ազատագրված եւ անկախություն նվաճած Արցախն այդ քանին նազ տարիվ ընթացքում անցել է պայքարի տարածույթ փուլերով: Ղարաբաղյան ազատագրական պայքարի այդ աստիճանական փուլերն ու շրջաններն այսօր առավել ընդգծված ու հստակ են երեւում:

Առաջին շրջանը՝ 80-ական թվականների վերջերից սկսած, սահմանադրական պայքարից շրջանն էր, որում հայ ժողովուրդն ազգային ինքնագիտակցության արթնացմանը՝ իր պատճական անցյալին տեր կանգնելու մըռականութեամբ տողողվեա:

Երկրորդ՝ Աղբեջանի կողմից
մեզ պարտադրված պատերազմնաւ
հաղթելու, Արցախն ազատագրելու
եւ թշնամուն հայոց տարածքներից
դուրս շպուելու շրջանն էր:

Երրորդ՝ արդեն ազատագրված
Ղարաբաղը որպես պետություն կա-
յացնելու, հզոր բանակ ստեղծելու,
մեր հաղթանակն ամրապնդելու

Հրօանն էր:
Ասօր Ղարաբաղի պայքարն իր
վերջին՝ միջազգային ճանաչման
հանգրվանին է հասել: Ու թեեւ, իրենց
քաղաքական շահերին հետամուտ,
դեռ աշխարհի պետություններից ոչ
մեկը չի ճանաչել Լեռնային Ղարա-
բաղի Յանրապետության անկախու-
թյունը, այնուամենայնիվ, բոլորին
շատ վաղուց մի բան հստակորեն
պարզ է՝ Ղարաբաղի ինքնորոշված
գործությունն այլևս անշօթել է:

Ոչ արանց հպատության
պետք է նշեմ, որ ինը մեր սե-
րունդն օրակարգ բերեց Արցախի
ազատագրության հարցը, ու այդ սե-
րունդն էլ իհմնականում իրականու-
թանը ուսուցեա ամ:

ଯେହି ନୂଆର୍ଥିତ ଅଜୁ:
ନୀରାପଦ୍ଧାର୍ଯ୍ୟାମ୍ ଶାରଫଦ୍ଦାନ ହୀନାର
ନୀଷାନାତକୀ ହୀରାଖିର୍ଦ୍ଦାଳ ଉତ୍ତେଷ୍ଠିତେ
ଅଜୁ ରୁଣାଙ୍ଗ ହେତୁ, କେବେ ନୁହିରାହ୍ୟାଜିନ
ଶିତୁର୍ଯ୍ୟାମ ଅଜୁ ଦ୍ୱାମାନାଲିପା ନେକା-
ଲାପାର ଶିଖାଜିଲ ଫୋରାଇଶୁକ୍ର ହୋଇଲେ
ନୁହିରାହ୍ୟାଜିନ ଲାଙ୍ଗୁଳ ହୀନାଲାପାର
ଫୋରିନ୍ହାଲାପାରିତ୍ୟାମ ତେ ହୀରାପାରା-
ଲାକ୍ଯାନ୍ତିର୍ଯ୍ୟାମ ଲକ୍ଷର୍ଣ୍ଣନ୍ତର୍କ୍ରି କିରାପା-
ନାମର କେତ୍ରାଲାକ୍ଷର୍ଣ୍ଣିତ୍ୟେତୁ କିମ୍ବାରା-
ଲାକ୍ଷାନ କାରାଫାନୁପର:

Բոլշեվիկների կեղծ գաղափարախոսությամբ ժամանակին Արդբեջանին բռնակցված Լեռնային Ղարաբաղի հնքնավար Մարզն առաջին արձագանքեց Գորքաշովի հշչակած ժողովրդավարությանը: 1988թ. փետրվարի 20-ին ՀԴԲՍ-ի ժողովրդական պատգամավորների խորհուրդը, օգտվելով ազգերի հնքնորոշման սահմանադրական իրավունքից, որոշում կայացեց որում առ Արքունուն Լայ-

յացեց դրիմ գալ սղբթշար զագմից եւ միանալ Մայր Յայաստանին։ Առաջին հայացքից թվաց, թե եկել է ողջ հայության եւ հատկապես Ղարաբաղի ժողովորի տասնյակ տա-

የብኩርና ከጥቅምት የሚያስተካክለውን ስራውን በመሆኑ የሚከተሉት በቻ ተደርጓል፡፡

Սենք՝ գորիսեցիներս, սերտո-
րեն կապված լինելով մեզ հարեւան
հայկական այդ երկրամասի հետ,
բնականարար, առաջինն իմացանք
Դարարադի հայ ազգաբնակչության
կամքն արտահայտող այդ պատմա-
կան որոշման մասին ու առաջինն
է արծագանքեցինք դարարադի-
ների որոշմանը: Գոյություն ունե-
ցող այն կարծիքը, թե դարարայան
ազատագրական շարժումը Յայս-
տանում սկսվել է Երեւանի հանրա-
հավաքներով, ամենեւին է ճիշտ չէ:
Յամենայնդեպս Գորիսի դեպքում դա
այսպէս չէ:

Անշուշտ, մայրաքաղաքն է Եղեգնական դարավայշան ազգատագրական շարժման կենտրոնը: Պայքարի հիմնական ծանրությունը Երևանն է իր ուսերին առել: Այստեղ են տեղի ունեցել քաղմահազարանց հզոր ցույցերն ու հանրահավաքները՝ օրինակ դառնալով ողջ Հայաստանի համար:

Սակայն հանուն ծննդրտության պիտի տի ասել, որ Գորիսն առանց մայրաքաղաքի ազդեցության է սատրկանցնել հարաբերացիներին:

Գորիսը լսելով Ղարաբաղյանի մարզ-խորհրդի որոշման մասին եւ չընդունելով խորհրդային հշխանությունների անորոշ պահվածքով պարուղված լուրջունը, համաժողովրդական ընդգմանք աճմիջապես արձագանքել է իրավիճակին ու իր համերաշխությունը հայտնել դարաբաղջիներին: Եթի 1988թ. փետրվարի 20-ին ուշ երեկոյան, ընդունվել է ԼՂԻՄ-ի ժողագովաճակորների խորհրդի հայտնի որոշունը, եւ Ստեփանակերտում սկսվել են զանգվածային ցույցերը, հաջորդ օրը՝ փետրվարի 21-ին, երեւանի պլիտեխնիկական ինստիտուտի Գորիսի մասնաճյուղի խումբ ուսանողներ քայլարշավով անցել են քաղաքի փողոցներով՝ վանկարելով «Ղարաբաղ՝ մենք քեզ ենք ենք» կարգախոսը: Իսկ դրա հաջորդ օրը՝ փետրվարի 22-ին, Գորիս քաղաքի այն ժամանակվա Լենինի անվան հրապարակն արդեն լիքն էր ցուցարարներով:

Եվ դա բոլորովին կապ չուներ մայրաքաղաքում կամ հանրապետության այլ տարածքներում եղած տրանսպորտային ներկայությունների հետ։ Մենք դեռևս զգիտենինք, թե ինչ է տեղի ունենում Երեւանում։ Ղարաբաղի մարզի արդյունաբերությունը աջակցություն գործում է աշխատանքային շարժումն ինքնարքության համար։ Դա մեր ժողովունիքի երկու հարեւան հատվածների պատմական ուսուակոր խասկերի արձաւաբնու են

Սրտացակի զարպալի ախօսագամը էր....
Սրտացակ կարեկցանքով տող-
գորված մեր ժողովուրդն իր ախճա-
կան հոգեկերտվածքով, անշուշտ,
պատրաստ էր սաստարել Ղարա-
բաղին, բայց նրան հարկավոր էր
առաջնորդել: Ղանգամանքներն
այնպես դասավորվեցին, որ այդ
պատասխանատվությունն ինչ ու-
սերին ընկապ, որովհետեւ հենց
սկզբից այդ պայքարում ին կողքին
կանգնած տղաներն ինձ անվերա-
պահորեն ընդունում եւ հավատում
էին, ու շարժումն առաջնորդողի
առաքելությունն ականա ինձ Վրա-
են որուն:

Ես այստեղ ստիպված եմ դուրս գալ համեստության շրջանակներից եւ ասել հետեւյալը, որ առաջնորդի դերն ինձ Վստահելու հարցում տպա-

Փետրվար 1988թ., Գորիս

Ները, անշուշտ, նկատի էին ունեցել քաղաքում ին ճանաչված լինելու հանգամանքը: Ես արդեն ծեւավղոված, շատերի կողմից ընդունելի բանաստեղծ էի, երկար ժամանակ եղել էի շախմատի Գորիսի շեմպինո: Տղաներից շատերը գիտեին յոթանասունամասնական թվականներին՝ ին ուսա-

նողական տարիների քաղաքական ակտիվության մասին: Հատերին էր հայտնի քաղաքի շենքերի վրա եռագույն դրոշների բարձրացման՝ մեծ աղմուկ հանած պատճությունը: Դայտնի էին քաղաքական-հասարակական իմ համոզմունքներն ու սկզբունքները, գորափարական պատրաստվածության իմ աստիճանը, ազգային գործին նվիրվելու եւ պայքարելու փորձառությունը, հայոց լեզվի հմացությունը, բանաստեղծական-ճարտասահմական իմ կարողություններն ու շնորհները: Մրանք իմ կերպարը հասարակության կողմից ընդունելի դարձնող հրողությունները են, որ լուսաբար են:

սեր իր, որ տվյալ դժբարուս պրետ
թե խիստ անհրաժեշտ էին շարժումը
գլխավորելու համար:

Խորիրդային իրականության ողջ
պատմության մեջ առաջին անգամ

մեջ գտնվող Ստեփանակերտին ծեռք
մեկնած իմ համաքաղաքացիների
սրտու կեցվածքը, հոգիս անմեկնե-
լի զգացմունքներով է լցվում...

Կրկնում եմ՝ Գորիսն անտեղյալ
էր այդ ժամանակ մայրաքաղաքում
տեղի ունեցող անցուղարձերից։
Ծառ հետո մեզ հայտնի դարձավ,
որ Արովյան քաղաքից սկսված
բնապահպանական շարժումը
(Խաչիկ Ստամբուլյանի ղեկավա-
րությանը), որ հայաստանյան բնա-
կան միջավայրի մաքրության վե-
րականգնմանն ուղղված պայքարի
բնույթը ուներ, եկել ու տարածվել է
Երեւան քաղաքում։ Եվ մեկ-երկու
օր անց միայն հզոր Մուրադյանի
ջանքերով ու ղեկավարությամբ այն
վերածվել է համահայկական քաղա-
քական պայքարի։

Ավելի քան մեկ շաբաթ տեւած գորիսյան փետրվարյան շարժումը հենց սկզբից բռլորովին կապ չուներ մայրաքաղաքային հանրահավաքը-ների հետ: Մենք միայն փետրվարի 23-ին իմացանք մայրաքաղաքում տեղի ունեցող իրադարձությունների մասին, երբ հերթական հանրահավաքից հետո՝ երեկոյան, «Հանմանապատկեր» հեռուստատեսային լրատվական ծրագրով լսեցինք Հայաստանի կոմկուսի կենտրոնի առաջին քարտուղար Կարեն Դեմիրճյանի ելույթը, որում նա մայրաքաղաքի բնակչիներին հանդարտության էր կոչում: Թեեւ այդ ժամանակ հանրահավաքներից մի պատահի անգամ չէր ցուցադրվում հեռուստատեսությամբ, բայց մեզ համար պարզ ու հասկանալի դարձավ, որ Երեւանն էլ ոտքի է կանգնել: Դրվանքը չկարողանալով զսպել՝ մեր ընկերներից մենքը բացականչեց: «Մալախեց, Երեւանն էլ է կանգնած Ղարաբաղի բասիրին»: Այն, որ մայրաքաղաքն էլ սատարում էր Ղարաբաղի ժողովրդին՝ այդ ժամանակ մեզ անչափ ոգեւորեց:

Իսկ Գորիսում ամեն ինչ սկսվել
էր այսպես...

Փետրվարի 21-ին կեսօրից հետո, ամբողջ Գորիս քաղաքն արդեն տեղեկացված էր Ղարաբաղի մարզային խորհրդի փետրվարի 20-ի որոշման նաևն: Գիտենան նաեւ, որ Ստեփանակերտի հրապարակը լիբն է ցուցարաններով, որ Ղարաբաղ ժողովուրդը՝ մի քունքը դարձած, կենտրոնական հշիսանուրյուններից նաև Յասականից եւն նիսում է

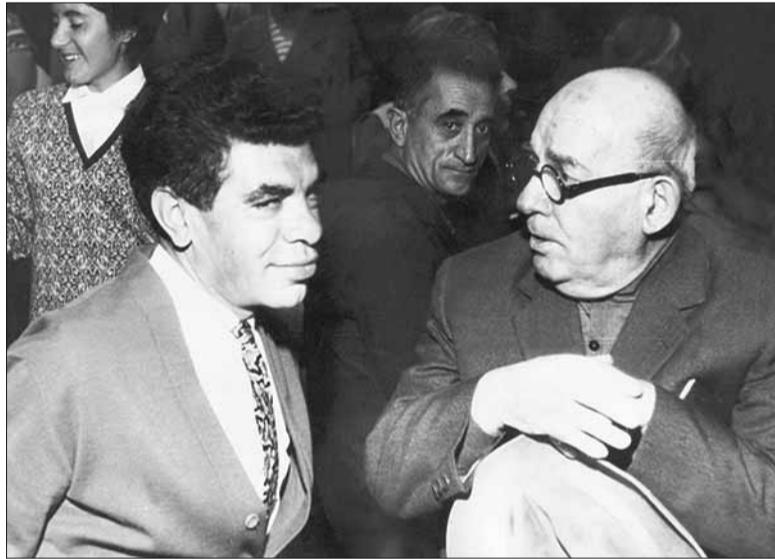
սայի Հայաստանի հետ սրացնել պահանջում:

ՄԵԴՐՈՒ ՆՇԱՆԱԿՈՐ ԳԵՐԴԱՍԱՆՆԵՐԸ

Հայագեղի համար Մի կյանքո քիչ է...

Սեղու Երեւելի զավակներից է բանասեր, հայագետ-արեւելագետ, թարգմանիչ, ՆուՐ գիրության վասրակավոր գործիչ, ակադեմիկոս Կարապետ Մելիք-Օհանջանյանը: Նա խփացում է նաև այն անձնավորությունների, ովքեր նախորդ դարը (19-րդ) տարել, կապել են հաջորդ (20-րդ) դարի հետ: Կ.Մելիք-Օհանջանյանը նաև ապրել է սրբալինյան հալածանցների դաժան շրջանը: 1937թ. չարաբասիկի գրարում բռնադադրվել է ու հինգ տարի անցկացրել սիրիյան աքսորում: Սակայն 1930-ականների հալածանցները չկուրբեցին նրա ոգին, ու նա շարունակեց զբաղվել գիրական գործունեությամբ: Ներազորողի գիրական նախամիրությունները բազմազան էին եւ բազմանույշ՝ ժողովրդական բանահյուսություն, հայ հին գրականություն, հայոց պատմություն, արեւելագիրություն, համեմատական գեցարաբանություն, գիրական եւ գրական հուշարձանների թարգմանություն:

Կարապետ Մելիք-Օհանջանյանը բանասիրեղ Պարույր Սեւակի հետ

Մեղրու Կալեր գյուղում 1893 թվականի փետրվարի 20-ին ծնված ազնվական տոհմի ժառանգ Կառուպետը ճախճական կրթությունը ստացել է Գանձակի տղայոց գիմնազիայում: 1913-ին ընդունվել է Մոսկվայի Լազարյան ճեմարանը, որն, իրավամբ, մեծարվել է «Սայր դպրանոց», «Սերմնարան հայոց դպրոցաց» պատվանուններով: Այդ տեղ դասավանդել են նշանավոր հայագետներ ու օտարազգի գիտնականներ: Կրթարան, որ իր պատերի մեջ տակավին պահում էր Կահան Տերյանի եւ հայոց այլ մեծերի շունչը: 1914թ. էր, առաջին աշխարհամարտի թոհուրոնի սկիզբը: Ենթարանի պրոֆեսորական խորհրդի որոշմանը գերազանցիկ ուսանողին գրքուղևում են Գերմանիա՝ որտեղ նրան դասավանդել են նշանավոր գիտնականներ Յոզեֆ Սարկվարտը, արեւելագետ Յանսենը, Եվոլոպացի Երեւելի այլ գիտնականներ: Գիտության մեջ անդրանիկ քայլերն անող Երիտասարդ խորացել է ոչ միայն գերմաներնի, այլև ինի հնդկերենի՝ սանսկրիտի մեջ:

1915-1917թթ. ԿՄԵԼԻՔ-Օհանջանցան ազատ ունենալիք էր Բերլինի համալսարանում։ Ապագա հայագետն ապրում էր Վվետիք Իսահակյանի տանը։ Բեռլինի նրա ապրած ժամանակաշրջանը վավերացված է Վվետիք Իսահակյանի նամակներում՝ հասցեագրված էջմիածնի սինոդի դատախազ Փարսադան

የጭ ከአገተኩዎን ስርጓሜ የሚከተሉት በቻ መሆኑን በመግለጫ ተስተካክል፡፡ ሁሉም የሚከተሉት በቻ መሆኑን በመግለጫ ተስተካክል፡፡ ሁሉም የሚከተሉት በቻ መሆኑን በመግለጫ ተስተካክል፡፡

Կարապետ Մելիք-Օհանջանյանի մանկավարժական գործունեության նասին ուշագրավ փաստեր ենք հայտնաբերում կապանցի նամակավարժ, ՀՅ վաստակավոր ուսուցիչ (այժմ՝ հանգույցայի) Աղամիր Աղամիրյանի նորանուրությունը: Նա

գրուն է, որ 1922 թվականին առաջին անգամ Ղափանց Սեղոյի ուլարկեցին մի խումբ երիտասարդ ուսուցիչների՝ լրատողկոնմատի կողմից կազմակերպված կուրսերին մասնակցելու համար: Սեկուլյա մահն տեսած այդ դասընթացներում դասավանդում էր նաև Կարապետ Միհր-Ղափանան:

1930-ական թվականներից
սկսած՝ Կարո Մելիք-Օհանջանյա-
նը մեծանուն հայագետ Մանուկ

Արեյանի հետ հաջողությամբ իրականացրել է «Սասնա ծռեր» եպոսի գիտական հրատարակությունը՝ երեք մեծադիր հատոր, որ հայ բանափորական ժամանակաշրջանի հիմնաքարենք է: Տակավին 1932թ. ալաշկերտցի ասացող Մանուկ Թորոյանից գրի է առել եպոսի մի նոր տարրերակ: Ընդհանուր առմամբ՝ գրի է առել «Սասնա ծռերի» ուր նոր պատում, որևէ թարգմանել «Սասնա ծռերի» տասը ընտիր պատում՝ ընդարձակ ուսումնասիրությամբ եւ հարուստ ծանրագրություններով: Ոչ միայն թարգմանել, այլև խորացել է «Սասնա ծռեր» եպոսի փիլիստփայության, մարդկային փոխիհարաբերությունների, գրական, գեղարվեստական նկարագրության մեջ:

Սիջանկյալ նշենք, որ 2008թ. նրա եղբոր թոռ Կահան Սելիք-Օհանջանյանի ջանքերով լուս տեսավ «Սա նա ծռեիր» ինը ընտիր պատում՝ տարրեր բարբառներով եւ գոլգահեռ թարգմանությամբ, որը կատարել էր ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Կ. Սելիք-Օհանջանյանը։ Յրատարակելության մեջ գետեղված են նաև Կ. Սելիք-Օհանջանյանի ներածական հոդվածը՝ «Հայ ժողովրդական վիպական բանաստեղծությունը» վերտառությամբ եւ բառարան-ծանոթագրություններով։

Հայագետի գրչին են պատկանում «Ֆիդրուսին եւ Իրանի վիպական մոտիվները «Շահնամեում» եւ հայ մատենագրության մեջ» (Եր. 1934), «Միթրա Միթրը» «Սասնա ծուրի մեջ» (1946), «Էջեր հայ միջնադարյան գեղարվեստական արձակից» (1957), «Կորյունը» եւ նորա «Վարդ Մաշտոցին» (ռուս. 1962) եւ այլ ուսումնասիրություններ: Ուստերեն է թարգմանել Ս. Աբեղյանի «Դայոց իին գրականության պատմության» (1948) արածին հայորոք:

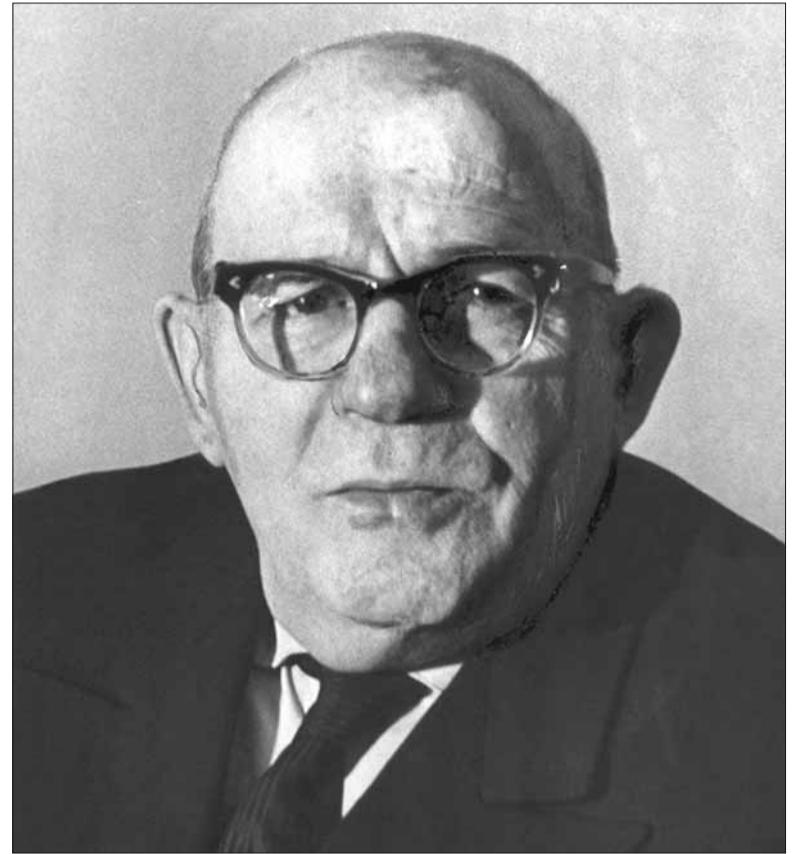
Գերանահայում իհմնավոր կրթություն ստացած կաստակաշատ գիտնականի յուրաքանչյուր գիտական հոդված, թե մենագործություն ծանրակշիռ խոսք են տվյալ բնագավառում: Դիշենք մեծանուն հայագետի՝ «Ազգաբանգեղոսի բանահյուսական աղբյուրների հարցի շուրջ» հոդվածը՝ տպագրված «Պատմաբանակիրական հանդեսում» (1964 N4): Կ.Մելիք-Օհանջանյանը Գանձակեցու «Դայոց պատմություն» աշխատության համահավաք գիտական բնագիր հեղինակն է, որտեղ արտացոլված են նրա գրաբարի փայլուն իմացությունը եւ ընդհանրապես մեր գրականության հմուտ գիտակի կերպար:

Կիրակոս Գանձակեցու «Պատմություն հայոց» աշխատության գիտապատմական բնագրի հետ մեկտեղ Կ.Սելիք-Օհանջանյանը կազմել է նաև 13-րդ դարի նշանավոր պատմիչի աշխատությունների ցանկը։ Գանձակեցու աշխատության 1982թ. հրատարակության առաջարանում պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Վարագ Արաքեյանը գրում է. «Գանձակեցու գրքի փայյուն գնահատականը եւ պատմագիտական արժեքավորու-

մը պահանջական է այս պատճենը՝ ուղարկելու մը տվել է ակադեմիկոս Կարո Մելիք-Օհանջանյանը՝ Գանձակեցու Երկի հրատարակության առաջարանում, որը քննական բնագիրը կազմողի լավագույն աշխատություններից մեկն է՝ Գանձակեցուն, նրա Երկին, դարաշրջանին վերաբերող հարցերի դրմանը եւ փայլուն լուծումնով։

Իր ստեղծած գիտական վաստակի հետ միասին Կարո Սելիք-Օհանջանյանը նաեւ ուսուցիչ էր ու դաստիարակ: 1921-1937թթ. Կարդացել է «Դայ իին գրականության պատմություն», «Դայ բանագիտություն» դասընթացները: 1935թ. գիտնականին շնորհվել է արժուածական կոչում: Եվ միայն 1962թ. արժանացել է ՀԽՍՀ գիտության վաստակավոր գործչի կոչման:

Հայության, որի դիմումը սակագույնը

Բանասեր, հյայգեփ-արեւելագեփ, թարգմանիչ, ՀևՈՅ գիտության վաստակավոր գործիչ, ակադեմիկոս Կարապետ Մելիք Օհանքանյան

տողի դիմանկարը թերի կլինի, եթև չներկայացվի նրա հասարակական գործունեությունը, ակտիվ դիրքուղումը երկիրի համար կարեւոր հարցերում: «Նա մեր ավագ սերնդի դասական հայագետներից էր, բայց շատերի նման միայն կարինենտային գիտնական չէր, այլ հասարակական գործունեության մեջ զիղ ուներ, հասարակական լյանցին արձագանքող գիտնական էր, - Նրա նասին պատմում է հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի ակադեմիկոս, պատմաբան Վլադիմիր Բարխունդարյանը, - բացի այդ հաղորդակցությունը եւ անմիջական անձնավորություն էր: Երբ լինում էր պատմության ինստիտուտում, ասպիրանտներով, երիտասարդ գիտաշխատողներով շրջապատում էինք նրան, լուսն նրա համով-հնտով խոսքը: Միդում էր շփկել հասարակության բոլոր շերտերի հետ՝ սկսած իր ծննդավայրից: Աւդրուց եկած հայրենակիցներից, վերջացրած՝ մոտավորականներով, արկեստի աշխատողներով, ուսանողներով: Նրա պահվածքն այնպիսին էր, որ մենք ազատ ու անկաշկան էինք լինում նման մարդու հետ շփկերով»:

Հայագետիկ կյանքում կարելի է առանձնացնել մի դրվագ եւս, որը լավագույնս բնորոշում է նրան: 1960-ականների վերջին գիտական հասարակայնության (Եւ ոչ միայն) մեջ մեծ ալեկոսուն եւ վրդովմունք առաջացրեց, երբ աղրբեջանցի Զիա Բունիաթրով կոչեցյալ գիտնականն իր աշխատություններում խեղաքյուրեց հայ ժողովորի պատմության շատ հարցեր: Եվ ոչ այլ ոք, եթե ոչ Կարապետ Սելիբ-Օհանջանյանն առաջինը ոչ միայն արձագանքեց, այլև մերկացրեց հայ ժողովորի պատմությունը խեղաքյուրողին «Զիա Բունիաթրովի գրական-պատմական հայեցակարգը» հիմնարար հոդվածով, որ ռուսերեն լույս տեսավ «Քանիքի Հայաստանի արխիվների» հանդեսում (1968թ., N2) եւ այլ պարերականներում: Մեր պատվերով հոդվածը քարգմանվել եւ տպագրվել է մեր թերի 2012թ. մարտի 28-ի համարում:

Կարո Մելիք-Օհանջանյանը
Երկրային կյանքին հրաժեշտ տվյալ
1970թ. փետրվարի 24-ին, Երևա-
նում: Կարողացավ ստեղծել մնայուն
արժեքներ, եւ պատահական չէ, որ
Սեւակն ասում էր. «Կուզենայի քո
աճյունի մոտ լինել, կուզենայի քեզ
միշտ ունկնդրել»: Մեծ հայագետի
մահվանից մեկ տարի հետո նա ել
դարձավ հավերժի ճանփորդ...
ՎԱՐԱՄ ՕՐԲԵԼՅԱՆ

ମାତ୍ରାକୁ, ପିଲାକାପାଦି, ପାନାପି

ՄԵԴՐՈՒ ՆՏԱՆԱՎՈՐ ԳԵՐԴԱՍԱՆՆԵՐԸ

ՄԵԼԻՔ- Օհանջանյաներ

ՍԵԼԻՔ-ՕԻԱՆՁԱՆՅԱՆ գերդասպա-
նից արժանավոր մարդիկ են սեր-
վել, հասարակությանը պիտանի
մարդիկ՝ նշանավոր շինարար,
իրավաբան, գյուղականքես, բժիշկ,
ակադեմիկոս, նախարար, այդ
մարդկանց կենսագրության մեջ
արդացուված է 20-րդ դարի պատ-
մությունը:

Տուրեն Սոհմի շառավիկներից մեկի՝
Սելիք-Օհանջամանի
կալվածք է Սելիք-Օհանջամանենց-
ի տոհմածառը, որը պատրաստել է
նրա որդին՝ Վահան Սելիք-Օհանջա-
մանը, ունից կարելի է ստույգ տեղե-
կություններ իմանալ Սելիք-Օհան-
ջաման տոհմի մասին: Տոհմածառ,
որի ճյուղերը ներկայացնող մարդիկ
այսօր էլ շարունակում են ստեղ-
ծագործ աշխատանքը: Ըստ տոհ-
մածառի՝ տոհմի հիմնադիրը եղել է
Ղարազյող հշխանը, ով Շահ Աբա-
երկրորդի (1641-1666) հշխանության
օրոք հիմնադրել է Մակիդի գուրը:
Դժտագայում Սելիք-Օհանջանը հիմ-
նել է եւս ուր գյուղ, ստեղծել է քեյ-
վանյան մելիքությունը: Այն ժառան-
գաբար կառավարել են Ղարազյող
հշխանի սերունդները, թե՛ Պարսկա-
ստանում, թե՛ ռուսական կայսրության
ներոք անձնելու հետո:

1819թ. այն ժամանակվա շահի հետապնդումների պատճառով Սելիք Գավրիիլն իր երեք որդու՝ Կարապետի, Գևորգի Եւ Հովհաննեսի հետ (ըլլորն էլ թեկեր) ճարահատյալ տեղափոխվում է Զանգեզոր՝ փոքրիշատեապահով տեղ, նախ՝ Շիշկերտ գյուղ (Կապանի տարածաշրջանում է), այնուհետև՝ Վերջնականապես հաստատվում Սեղորու Կալեր գյուղում: 1860-ականներին Գավրիիլի որդի Գևորգ թենօր, լինելով գավառական քարտուղար, դիմում է թեկական հանձնաժողովին իրենց մելիքական տոհմի պատկանելությունը հաստատելու նպատակով՝ ներկայացնելով անհրաժեշտ փաստաթղթեր, որոնք պահպանվել են Պարսկաստանից տեղափոխվելուց հետո: Սանրակրկիտ ուսումնասիրություններից հետո հանձնաժողովը հաստատում է, որ իրոք Գևորգ Ալեքս-Օհանյանան

ପିଲ୍ଲ କାନ୍ତିକ ଉତ୍ତର-ଓଇଶ୍ଵାରାମାଳା
ସେହିରୁ ତ ଉତ୍ତର ଜୀବାଗ୍ନି ଟପିହନ୍ତିଃ
ସ୍ଵ ଭୋବନ୍ଦ ଅଖିତ ଓତିପିବେ ଅଧ ତଥି-
ଧୂରନ୍ଦେଶ୍ଵର, ପ୍ରାଣଶ୍ଵର ଏକପାଶ
ଶେଷ, ତି ଯା ହେବନ୍ଦ ହୀବାପିଲ୍ଲରୁ କି: ଉତ୍ତ
ଫାଶାତି କ୍ଷେତ୍ରବେଶୀ ମଧ୍ୟରେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ
ଅଧିଷ୍ଠାନମିତ୍ତ ତଥ ରେକାବାନ ହାନ୍ଦି-
ନାମତ୍ତ୍ଵରୁଷି ଅରାଦାନାକରିତ୍ୟାତିନ୍ଦେଶ୍ଵର
କି ପ୍ରତିକାମିନ୍ଦେଶ୍ଵର: ଯେହ ଟପିହନ୍ତିଃ
କାନ୍ଦି, ପ୍ରତିକାମି ତଥିନ୍ଦେଶ୍ଵର
ଅରାଦାନାକରିତ୍ୟାତିନ୍ଦେଶ୍ଵର, ମଧ ଜୀବାଗ୍ନି
ଟପିହନ୍ତିଃ କାନ୍ଦିଲାକାନ ଅରିଜିପିଲ୍ଲ: ଉତ୍ତ
ଅଧ୍ୟାତ୍ମନ ପ୍ରତିକାମି ତଥିନ୍ଦେଶ୍ଵର,
ଉତ୍ତର କାନ୍ଦିଲାକାନ ଅରିଜିପିଲ୍ଲ, ପ୍ରତିକାମି
କାନ୍ଦିଲାକାନ ଅରିଜିପିଲ୍ଲ: ଉତ୍ତ
ଅଧ୍ୟାତ୍ମନ ପ୍ରତିକାମି ତଥିନ୍ଦେଶ୍ଵର,
ଉତ୍ତର କାନ୍ଦିଲାକାନ ଅରିଜିପିଲ୍ଲ, ପ୍ରତିକାମି

ու վկայականներ են:

Ուշագրավ է Մելիք-Օհանջանյան
տոհմածարի ճյուղերից մեկի՝ Լեւոնի
ճակատագիրը, ով Կոլչակի զորա-
միավորման դատախազությունում
զինդատախազ էր: 1920 թվականին
սպիտակգվարդիականների հետ փա-
յել է Խարբին (Չինաստան), որտեղ
էլ կնքել է մահկանացուն: Սակայն
հասցել է Կնօջը եւ դատերը հասցնել
Փարիզ, որտեղ էլ նրանք վախճա-

Վել ե՞ս այլեւս չտեսնելով Լեռնին:

Եղբօրորդուն՝ Փարստադանին (Կարապետի որդուն): Փարստադանը (1853-1908) հետազյում դարձում է Եջմիածնի սինոփի անդամ, ուսաման հարգն իմացող անձնակորություն, նշանավոր իրավաբան: 1880թ. Օդբասայում տպագրվել է Փարստադան Մելիք-Օհանջանյանի իրավաբանական աշխատությունը՝ «Разграничение»

подсудимости коммерческих судов»: Сюда же относят и адвокатов, работающих в сфере уголовного права, а также юристов, занимающихся гражданским правом. Важно отметить, что в соответствии с законом о праве на защиту в суде, адвокаты не являются членами суда, а лишь его помощниками, осуществляющими защиту интересов подсудимого. Адвокаты не имеют права выносить вердикты или приговоры, они лишь представляют интересы подсудимого перед судом. Адвокаты не являются членами суда, а лишь его помощниками, осуществляющими защиту интересов подсудимого перед судом. Адвокаты не имеют права выносить вердикты или приговоры, они лишь представляют интересы подсудимого перед судом.

Մելիք-Օհանջանյան տոհմի երեւելի ներկայացուցիչներից Փարսադան Մելիք-Օհանջանյանը ցարական շրջանում պաշտոն է ունեցել, 1937 թվականին երե խորանային նորա կենսագործության մեջ, պատհմենոր ավելի ռաժան կիստեն: Բայց

ահա տոհմի ականավոր ներկայացուցիչը՝ Կարապետ Սելիք-Օհանջանյանը, կրել է ստալինյան բռնադիրության բոլոր սպասափնԵրը, հանդիրավի բռնադատվել է, 1937-ից 1942-ը անցկացրել աքսորում: Ո՞րու էր հիմնավորումը. եթե եղել է Եվրպայում, անպայման գերմանական լրտես պիտի լիներ: Գործուղվել է Լենինգրադ, հանդիպել Յովհաննես Օրբելու, Բորիս Պիտորովսկու հետ, ապա այնտեղ ինչ-որ ազգայնական խճակ պիտի ստեղծեր: Ուշագրավ է, որ նա 221 օր գտնվելով բանտում, այդ ժամը պայմաններում ոչ մի անգամ չի հարցարննվել: Պատկերացնել կարելի է այդքան օր նա սպասում էր, թե ինքը ինչ նեղը է գործել, ինչու է ինքը դատապարտվել: Պարզապես փորձել են ամեն կերպ համոզել, որ ընդունի, թե իբր հակազդային, հա-

կապետական գրքունենություն է ծավալել: Իհարկե, նա ոգու հզոր կամք է ունեցել բռնը փորձություններից լրսավոր ու ճարուր հզոր ու հավատ-

**Միքայել Մելիք-
Օհանջանյան,
ով դարձավ
սրբակինյան
ռեալիստական**

Փարսադան ՄԵԼԻՔ-
Օհանջանյանը կնոշ եւ Աղաբեկ
եղոր որդիների հետ։ Արփաւես
(Ասպած), Բագրատ, Միքայել,
Կարապետ, Կահին (կանգևան
ձափին աւ)։

տել է Ասդրբեյջան-
յին շղանում՝ Նո-
րիկը եւ Դուդինկա-
ք աղաք ներում։
Սիրիում Արտա-
շեմ ամուսնացել-
էր Ուկրաինայից
աքսորված ռուս-
կնոց հետ։ Դետա-
գայում նրանց
վերջնական ա-
պես ազատեցին։
Դա նաև ստանալու
համար մեկնեցին
Կիսլովոդսկ։ Լիառ-
ժեր ազատության
մեջ գտնվելու եր-
րորդ օրը՝ բուժա-
կան լոգանք ընդու-
նելիս, Արտաշեսը
Վախճանվեց։

Ս Ե Լ Ի Ք - Օ -
հանջանյաններից
գերդաստանի ներ-
կայացուցիչներից
լրիշանյանը (Աղաբեկի
միկի որդիին), եւս կյան-
անցկացրեց աքսորա-
ռոս ամիոց Բրեստի
ան ակտիվ ճանա-
պատերազմական օրա-
փոփած են «Արյունոտ
ոքովյութ: Բժեստ թեր-
1941թ. հունիսի 22-ին
Վրա Վերցրեց թշնամու-
թ ինչքան տեւեց մար-
տին: - իր հուշերում պատ-
ուրիշանյանը, - կրպի-
կորցնում է ժամանա-
թյունը: Կարեւոր այն
մի հարաբենակը ձեռ

վաղաժամ իրաժեշտ տալիս երկրա-
ման հայությունը:

Են կանքին:
Աղաբեկ Մելիք-Օհանջանյանի
մյուս որդիները՝ Կահան Մելիք-Օ-
հանջանյան՝ վաստակավոր գյու-
ղատնութեա, Ավետիս Մելիք-Օհան-
ջանյան՝ վաստակավոր շինարար,
փառք Աստծո, չեն աքսորվել: Սի-
րիին անցել է Մելիք-Օհանջանյան
գերդաստանի այս արժանավոր
նարովանա լոռորով:

Տիտր ստացվեց շարադրանքը, բայց պիտի փաստել, որ Մելիք-Օհանջանյան գերդաստանի շառավիղներն օժտված եւ աշխատաերեն եղել, հետո թողել մեր հայրենիքի պատմության, գիտության, մշակույթի բնագավառներում։ Ավետիսի որդի Յովիկ Մելիք-Օհանջանյանը հանրապետության մշակույթի նախարար է եղել, Կահան որդի Ոուլքըն Մելիք-Օհանջանյանը՝ ներքին գործերի նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա: Հարուստ կենսագրական անցյալ ունի Բագրատի որդին՝ Փարսադան Մելիք-Օհանջանյանը (նա կրում է Եջմիածնի մինոնի անունի անունը): Եղր սկսվեց Հայունական մեծ պատերազմը, գտնվում էր Կիեւում, այնտեղի օդանավակյաննում: Փարսադանը (նրան քննչղորեն Բուլկի էին անվանում) կռվեց մինչեւ պատերազմի ավարտը, մնաց շշափկան մեջ...Պատերազմից հետո գերազանց առաջադիմությամբ ավարտեց պոլիտեխնիկական ինստիտուտը, գործուեցին փակ գործարաններից մեկը, որտեղ 12 հազար մարդ էր աշխատում, հասակ մինչեւ տեխնիկական գիտությունների ոլորտի սահմանի:

Բագրատի դուստրը՝ Աշխել (Անուշ) Սելիք-Օհանջանյանը զնաց հոր հետքերով, ընտրեց բժշկի մասնագիտությունը, երկար տարիներ աշխատեց Երևանի հիվանդանոցներում որպես ներոպարուող: 1972-ին նրան շնորհեցին հանրապետության

Վաստակավոր թժկուիու Կոչուու:
Սելիք-Օհանջանյան գերդաս-
տանի այս ամբողջ պատմությունը
խոսում է այն մասին, որ գործ ունենք
մի տոհմի ներկայացուցիչների հետ,
որոնցից յուրաքանչյուրը սերտորեն
կապվելով մայր հայրենիքի հետ, ոչ
միայն իր ավանդն է բերել հայրենիք
երկիր բարգավաճմանը, այլև շա-
րունակում է իր ստեղծարար գործու-
նեությունը:

թով դուրս գալու համար: 1939թ., երբ տոնվում էր «Սասունցի Դավիթ» եպոսի 1000-ամյակը, շատ հրատարակություններում ջնջվում էր նրա անունը, որովհետեւ տակավին քննադատված էր: Բայց աքսորից հետո նախկին քննադատվածն իր մեջ ուժ գտավ՝ շարունակելու գիտական գործունեությունը եւ ստեղծելու կոռուպահն առժօմներ...

Սիրիյան հեռուստերի ճամփան բրնձեց նաև Սիրիայի Սելիֆ-Օհանցանյանը: Իրավաբանական ֆակուլտետի ուսանողը, որպես ցարական սպա, մասնակցել է Առաջին համաշխարհային պատերազմին, վերադարձել Հայաստան և որպես դասակի հրամանատար՝ մասնակցել Սարդարապատի ճակատամարտի: Հետագայում եղել է Գարեգին Նժդեհի զինակիցը եւ ընկերը: Իբրև սահտակզվարդիական՝ ծերքակալել են: Երկու անգամ երկտող է ստացվել, որ գտնվում է Ուսւաստանի բանտերից մեկում, այնուհետեւ տեւական լրություն: Ավելի ուշ պարզվեց, որ գնդակահարել են: Վյշպես էլ դուստրը՝ Լինան, ով գերազանց ավարտեց հանալսարանը եւ այդտեղ ուսւերեն էր դասավանդում, չտեսավ հոր դեմքը...

Արտաշես Մելիք-Օհանջանյանը համալսարանի տնտեսագիտության ֆակուլտետի ուսանող էր, 1937-ին նրան է տարան: 20 տարի աշխա-

վայացուցչութիւնը
մեկը՝ Սոս Նուրիշանցանը (Աղաբեկին
դուստր Կրիենիկի ռոդին), եւս կյան-
քի մի ճասն անցկացրեց աքտորա-
վայոլում։ Հերոս ամրոց Բրեստի
պաշպանության ակտիվ ճամանա-
կիցներից է, պատերազմական նրա
հուշերն անփոփքված են «Արյունոտ
լուսարաց» գրքույկում։ Բրեստ թեր-
դաքաղաքն 1941թ. հունիսի 22-ին
առաջինն իր վրա վերցրեց քշնամու-
հարվածը։ «Թե ինչքան տեևց մար-
տո, չփախեմ, - իր հուշերում պատ-
մում է Սոս Նուրիշանցանը, - կրվի
պահին մարդ կորցնում է ժամանա-
կի զգացողությունը։ Կարեւոր այն
է որ արարին հարուստաւոր ձեռք

է, որ աշակերտ Խալթասավը զայցը էր բերված: Սենգին յուրաքանչյուրով հենց այդտեղ՝ հեռավոր Բրեստի ամրոցի պարիսպներից, 1941 թվականի հունիսի 22-ի առավոտյան տեսավ Արևմտյան Եվրոպայում հաղթանակներով փառաբանված «Փաշչիստական զինվորների թիկունքք»: Պատերազմի ավարտից հետո, թվում է, մեծարանքների պիտի արժանանար, բայց կեղծ մատնության պատճառով բռնեց Սիրիին ճամփան: Եվ այնտեղից վերադարձավ քայլայված առողջությամբ: Դաքը Ծննդարտություն է: Ասովիմյանը բռնատիրության տարիներին շատեղին էին Սիրիի քցուն: Ոնանք իրենց գերեզմանը գտնում էին անծայրածիր հեռուներում, շատեղը՝ վերադարձում առողջությունը կորցրած է:

ՎԱՐՐԱՄ ՕՐԲԵԼՅԱՆ

